دوشنبه ۲۷ بهمن ۱۴۰۴
شماره ۴۶۳۰
FARHIKHTEGANDAILY.COM
FARHIKHTEGANONLINE

دکتر رنجبر در سی‌وسومین شورای دانشگاه آزاد، افق‌های پیش‌روی این مجموعه را تشریح کرد

مقاله مهم است؛ اما مقاله‌ای که به مسئله گره خورده باشد

دکتر بیژن رنجبر، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی در سی‌وسومین نشست شورای دانشگاه آزاد ضمن عرض سلام و ادب و احترام به پیشگاه حضرت ولی‌عصر (عجل‌الله‌تعالی) و با آرزوی سلامتی و طول عمر با عزت برای مقام عظمای ولایت، گفت: «با این جمله نورانی حضرت آقا شروع می‌کنم که کشور به خیزش و نهضت جدید علمی نیاز دارد که این، وظیفه نخبگان است. البته مراکز علمی و پژوهشی هم در این زمینه مسئولند، اما عامل اصلی فرد نخبه است.»

دکتر رنجبر با اشاره به حدیثی از حضرت علی(ع) گفت: «حضرت علی(ع) می‌فرمایند دانش، سلطنت و قدرت است. هر که آن را بیابد با آن یورش برد، هر که آن را از دست بدهد، بر او یورش برند.»

وی ادامه داد: «در روز ۲۲ بهمن ملت ایران به‌خوبی درخشیدند، حضرت آیت‌الله امام خامنه‌ای، بحمدالله محکم و استوار در مقابل تمام توطئه‌های استکباری آمریکا و رژیم پلید و خبیث صهیونیستی ایستادند و با تدابیر حکیمانه‌شان کشور را هدایت و رهبری کردند و می‌کنند.»

دکتر رنجبر افزود: «مردم شریف ایران، هم در ۲۲ دی و هم در ۲۲ بهمن اخیر با شکوه فراوان حضور یافتند. من بدون هیچ‌گونه ریایی عرض می‌کنم؛ در ۴۷ سال انقلاب، ۴۳ بار در ۲۲ بهمن حضور داشته‌ام. چهار سال هم خارج از کشور بودم و همان‌جا نیز در مراسم شرکت می‌کردیم. واقعاً هیچ ۲۲ بهمنی مانند ۲۲ بهمن امسال نبود. اقشار مختلف از مردم در این راهپیمایی شرکت کردند که اکثریت هم قشر متوسط جامعه بودند. همان قشری که احتمالاً با مشکلات اقتصادی بیشتر درگیرند.»

دکتر رنجبر ادامه داد: «۲۲ بهمن، نقطه‌ای است که تاریخ و آینده با هم تلاقی می‌کنند؛ روزی که آرمان، مقاومت و خرد جمعی، قدرت خود را نشان داد و مسیر ملت ایران را برای خودآفرینی و تمدن‌سازی روشن کرد.»

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی عنوان کرد: «اما ۲۲ بهمن تنها یک یادبود تاریخی نیست. این روز، نماد انرژی آزاد جمعی ملت است؛ نیرویی که می‌تواند آنتروپی اجتماعی، بی‌جهتی و بی‌هدفی را به نظم و معنا و وحدت تبدیل کند (انسجام ملی). امروز، در دانشگاه، ما باید همان انرژی انقلابی را در مسیر علم و حکمت جاری کنیم (انسجام علمی)، دانشگاه‌های ما نباید صرفاً تولید مقاله و پژوهش کنند، بلکه باید مرکز همگرایی اندیشه، پژوهش و عمل برای تمدن‌سازی باشند. همان‌گونه که میدان‌های انرژی در طبیعت بدون کنترل آشفته و بی‌ثمر می‌شوند، فعالیت علمی بدون هدف و جهت حکیمانه نیز پراکنده و ناپایدار خواهد بود.» دکتر رنجبر ادامه داد: «۲۲ بهمن به ما یادآوری می‌کند که علم و دانش در خدمت جامعه آینده باید همچون انقلاب همیشه زنده و پویا باشد. ما باید با پویایی علمی خود، سامان‌دهی سازمانی و هدایت حکیمانه، دانشگاه و ملت را به مسیر تمدن انقلابی هدایت کنیم؛ مسیری که آنتروپی بی‌هدفی را به نظم خردمندانه و سازنده تبدیل کند.»

وی بیان کرد: «دانشگاه ما صرفاً نباید تولید مقاله و پژوهش کند. من این را بارها در جاهای مختلف گفته‌ام. بعضی از عزیزان می‌گویند شما مخالف مقاله‌اید. گفتم خیر، من مخالف نیستم؛ صرفاً اگر تولید مقاله باشد، این درست نیست، بلکه دانشگاه باید مرکز همگرایی اندیشه، پژوهش و عمل برای تمدن‌سازی باشد.»

دکتر رنجبر با مخاطب قراردادن استادان گفت: «استادان گران‌قدر، امروز زمان آن است که انقلاب علمی خود را ارتقا بخشیم. انقلاب علمی‌ای که در آن حکمت و پژوهش، فناوری و فرهنگ، فرد و جامعه، در هم تنیده شوند (انسجام علمی) و نسل جدید نخبگان شجاع، متفکر و خلاق را بسازند.»

دانشگاه را باید به پایگاه تمدن انقلابی و حکیمانه تبدیل کنیم

دکتر رنجبر ادامه داد: «باید انرژی و انگیزه ۲۲ بهمن را به قلب دانشگاه‌ها و پژوهش‌هایمان منتقل کنیم تا فرداهای ایران سرشار از خودباوری، پیشرفت علمی و شکوفایی تمدنی باشد، همان‌طور که ملت ایران در ۲۲ بهمن، مسیر تاریخ را تغییر داد، امروز ما نیز می‌توانیم مسیر علم، پژوهش و حکمت را تغییر دهیم و دانشگاه را به پایگاه تمدن انقلابی و حکیمانه تبدیل کنیم. ۲۲ بهمن نه‌تنها گذشته را گرامی می‌دارد، بلکه فردای ایران را نیز روشن می‌کند. با هم، با علم، حکمت و شور انقلابی فردایی بسازیم که آنتروپی بی‌هدفی را به نظم، معنا و پایداری تبدیل کند و دانشگاه‌های ما را به قطب تمدن نوین ایرانی بدل سازد.»

وی افزود: «انقلاب اسلامی ایران تحولی در معادلات تاریخ بود نه صرفاً جابه‌جایی قدرت، بلکه تغییر تعریف قدرت بود. انقلاب اسلامی، فقط قیام یک ملت علیه استبداد نبود؛ بلکه قیام معنا علیه بی‌معنایی بود، قیام کرامت علیه تحقیر تاریخی و قیام حقیقت علیه نظم تحمیلی جهان مدرن بی‌روح بود. انقلاب اسلامی تولد یک منطق نو بود.»

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی بیان کرد: «پیش از انقلاب به ما گفته بودند دین امر شخصی است؛ سیاست عرصه قدرت است، علم بی‌طرف است و تمدن محصول زور و ثروت. اما انقلاب اسلامی روی کار آمد و گفت دین منطق اداره انسان است. سیاست میدان اخلاق است. علم اگر بی‌جهت باشد خطرناک است و تمدن بدون معنا فرو می‌پاشد. این انقلاب در نرم‌افزار تاریخ بود نه صرفاً سخت‌افزار قدرت.»

دکتر رنجبر با تأکید بر اینکه آموزش اگر جهت الهی نداشته باشد افزایش بی‌پایان آنتروپی است، گفت: «آموزش اگر جهت الهی نداشته باشد افزایش بی‌پایان آنتروپی است که حرکت به‌سوی زوال اخلاقی است؛ اما اگر با ایمان و فرهنگ آمیخته شود تعادل زیبای خلقت در کلاس درس تجلی می‌یابد.»

دکتر رنجبر اشاره کرد: «امام خمینی (رضوان‌الله‌تعالی‌علیه)، نه‌فقط رهبر یک انقلاب، بلکه احیاگر انسان فراموش‌شده قرن بیستم بود. او نشان داد می‌توان عارف بود و انقلابی، می‌توان فقیه بود و جهانی اندیشید و می‌توان سیاست‌ورز بود و از قدرت نترسید. امام خمینی، ترس را از دل یک ملت خارج کرد و ملتی که نترسد، دیگر مستعمره نمی‌ماند.»

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی با اشاره به سخن امام خمینی (ره) گفت: «امام خمینی (ره) فرمودند ما مأمور به تکلیفیم، نه مأمور به نتیجه. این جمله قانون دوم انقلاب اسلامی شد؛ پایداری بر حق حتی اگر هزینه داشته باشد. انقلاب اسلامی بر محور حق و تکلیف الهی تعریف می‌شود نه بر محور قدرت و نتیجه این می‌تواند قانون اول انقلاب اسلامی باشد.»

وی اضافه کرد: «اگر امام خمینی (ره)، مبتکر انفجار نور بود امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) مهندس پایداری این نور در تاریخ است. رهبر معظم انقلاب، رهبری در عصر ساده‌انگاری نیست؛ بلکه رهبری در عصر جنگ روایت‌ها و جنگ ترکیبی، فروپاشی معنا و آشوب‌شناختی است. او انقلاب را از سیاست به تمدن، مقاومت به پیشرفت و بقا به الگوسازی جهانی ارتقا داد، مفاهیمی چون تمدن نوین اسلامی، جهاد تبیین، جنبش نرم‌افزاری، اقتصاد مقاومتی، علم نافع، خیزش جدید علمی، مرجعیت علمی و خودباوری معرفتی و... همه نشانه یک چیزند که انقلاب زنده است، چون در حال تولید معناست.»

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی اظهار کرد: «در منطق امامین انقلاب علم بدون فرهنگ ابزار سلطه است. فرهنگ بدون علم آرمان بی‌قدرت است و علم با فرهنگ اقتدار پایدار است. به‌عبارت‌دیگر علم ما همان قدرت ما و فرهنگ ما همان بقای ما خواهد بود. این همان منطق عمیق تمدنی است؛ جایی که دانشگاه صرفاً کارخانه تولید مدرک نیست؛ بلکه کارخانه انسان‌سازی است؛ انسان مسئول و آگاه.»

نظام علم‌وفناوری باید بر مسائل کشور تمرکز داشته باشد

دکتر رنجبر با اشاره به مؤلفه‌های اصلی نظام علم، فناوری و نوآوری مطلوب بیان کرد: «مؤلفه‌های اصلی نظام علم‌وفناوری باید در خدمت انقلاب اسلامی باشد و بر مسائل کشور تمرکز داشته باشد. هدفمند و شبکه‌ای، تحول‌گرا و ارزش‌آفرین، محرک و مولد ارزش اقتصادی، مبتنی بر تقاضا و نیاز ملی و محصول‌محور باشد.»

وی خاطرنشان کرد: «الگوهای پیشران علم‌وفناوری براساس مسائل اصلی موجود در زیست‌بوم علم‌وفناوری کشور و متناسب با شرایط زمینه‌ای کشور طراحی می‌شوند و به‌صورت رقابتی و عدالت‌محور و با بهره‌مندی از ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل کشور در بخش‌های مختلف رفع نیاز کشور را موردنظر دارند.»

دکتر رنجبر گفت: «دانشگاه آزاد اسلامی باید نیازها و مسائل جامعه، بازار و صنعت را مدنظر قرار دهد. از ظرفیت‌ها و توانمندی‌ها و قابلیت‌های ملی، منطقه‌ای و دانشگاهی خود استفاده کند و یک سیاست‌گذاری هدفمند در حوزه اولویت‌ها داشته باشد که همه این‌ها منجر به نوآوری‌های ارزش‌آفرین می‌شود.»

وی با اشاره به آیات قرآن کریم گفت: «تحول در دانشگاه، نه از بیرون، نه با فشار نه با واردات، بلکه از تغییر درونی نظام اندیشه، اراده و معرفت یک ملت آغاز می‌شود. اینکه چرا برخی ملت‌ها قرن‌ها درجا می‌زنند و برخی دیگر جهش می‌کنند به ساختارهای دانش، پژوهش، تفکر و اراده جمعی آن‌ها بازمی‌گردد. پس نکته کلیدی تحول در دانشگاه است.»

رئیس دانشگاه آزاد با اشاره به اینکه دانشگاه، نهاد تولید اراده تاریخی است، اظهار کرد: «هرگاه دانشگاه تغییر کرد، کشورها رشد کردند و هرگاه کشورها ترقی کردند تاریخ تغییر کرد. در تمام تجربه‌های توسعه از ژاپن، کره، چین تا اروپا تحول وقتی شروع شد که دانشگاه از نقش آموزشی منفعل به نقش تمدن‌ساز مسئله‌حل‌کن و آینده‌پرداز تبدیل شد.»

وی خاطرنشان کرد: «پژوهش فعالیتی نظام‌مند برای تولید فهم عمیق قابل‌تبدیل به فناوری و سیاست است نه صرفاً مقاله --گزارش یا پروژه مقطعی. پژوهش عبادت اندیشه و جهاد معرفتی است.»

رئیس دانشگاه آزاد با اشاره به موضوع پژوهش بیان کرد: «پژوهش کار حاشیه‌ای، تزیینی و کالای لوکس دانشگاه نیست؛ پژوهش جوهره انسانیت است؛ انسان در آن از جهل به نور می‌رود؛ حرکتی است که قرآن آن را خروج از ظلمات به نور می‌نامد. دانشگاه محراب است؛ جایی که انسان رو به حقیقت می‌ایستد و می‌کوشد.»

دکتر رنجبر با اشاره به اینکه دانشگاه، محراب حقیقت است، گفت: «دانشگاه؛ محراب حقیقت، سجده‌گاه اندیشه و قبله پژوهش است. دانشگاه فقط مکان یادگیری نیست؛ محل تمرکز اراده ملی، مرکز ساخت مفاهیم جدید، کانون تولید آینده و نهاد جهت‌دهنده تمدن است.» وی ادامه داد: «دانشگاه نه مجموعه ساختمان‌هاست، نه‌فقط کلاس درس و آزمایشگاه و نه‌فقط جای تولید مقاله است. دانشگاه محراب است؛ جایی که انسان رو به حقیقت می‌ایستد و می‌کوشد.»

دکتر رنجبر با اشاره به آیات قرآن گفت: «قرآن کریم می‌فرماید: «يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ». این آیه مبنای کرامت دانشگاه است. جامعه ممکن است به ثروت، قدرت و شهرت احترام بگذارد؛ اما خداوند به علم درجات می‌دهد. دانشگاه محل ارتقای انسان است نه صرفاً محل ارتقای رزومه علمی شخصی.»

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی تأکید کرد: «ما وارث تمدنی هستیم که از قرن‌ها پیش پژوهش را وظیفه می‌دانست نه تهیه رزومه. پیش از ظهور حوزه‌های یونانی، مغان ایرانی مراکز تفکر علمی داشتند و در دوره تمدن اسلامی، پیشرفت‌های علمی ایران چشمگیرتر شد.» وی افزود: «این میراث بر دوش ما است و اگر دانشگاه ما پژوهش را جدی نگیرد با میراث نیکان خود بیگانه شده‌ایم. اگر ایران در تراز تمدنی بالاتری بایستد، نقطه آغاز، تحول در نهاد تولید فکر، معرفت و اراده است و این نهاد، دانشگاه است. از همین منظر سخن گفتن از تحول و پژوهش در دانشگاه آزاد اسلامی سخن گفتن از شرط قرآنی پیشرفت ملی است.»

دکتر رنجبر عنوان کرد: «در تاریخ ملت‌ها همه زمان‌ها شبیه هم نیستند، برخی مقاطع، نقاط چرخشند، زمان‌هایی که تأخیر در تصمیم، هزینه‌ای چندبرابر تصمیم نادرست دارد. ایران امروز در چنین نقطه‌ای ایستاده است. نشانه‌های این نقطه عبارتند از: هم‌زمانی فشارهای بیرونی (به‌ویژه تحریم و فشار دشمنان استکباری) و فرسایش درونی، تشدید شکاف بهره‌وری با جهان، افزایش هزینه‌های اداره کشور با منابع محدود و تغییر شتابان فناوری در جهان. در چنین شرایطی کشوری که دانش و پژوهش را در حاشیه نگاه دارد، عملاً آینده خود را پیش‌خور می‌کند.»

وی خاطرنشان کرد: «یکی از خطاهای راهبردی شایع در کشورهای در حال توسعه این بوده که آموزش را جایگزین پژوهش کرده‌اند، اما مسئله حل نشده است؛ صرفاً آموزش خوب ارائه شده است. در ایران نیز همین‌گونه بود؛ دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاهی آموزشی بوده و مسئله‌ای را حل نمی‌کرد. دانشگاهی که فقط به انتقال علم بپردازد و در تولید علم و ارائه راه‌حل نقشی نداشته باشد، در بهترین حالت به یک مصرف‌کننده خوش‌سابقه در برابر کشورهای توسعه‌یافته تبدیل می‌شود، نه یک تولیدکننده. در بسیاری از کشورها آموزش جای پژوهش را گرفته است. نتیجه آن چه بوده است؟ انباشت نیروی انسانی تحصیل‌کرده‌ای که مهارت حل مسئله ندارد، اعتمادبه‌نفس علمی ندارد و در نهایت یا مهاجرت می‌کند، یا بیکار می‌ماند، یا دچار فرسودگی می‌شود.»

وی توضیح داد: «البته این را هم عرض کنم؛ من مخالف این دیدگاه هستم که گفته می‌شود تعداد تحصیل‌کرده‌ها زیاد است و باید کاهش یابد. برخی سیاست‌گذاران ما می‌گویند تعداد تحصیل‌کرده‌ها زیاد است و باید کم شود؛ من این را قبول ندارم. در همین توطئه اخیر و اقدام کثیف آمریکایی و آن شبه‌کودتایی که در هجدهم دی‌ماه انجام شد، ۸۵ درصد اغتشاشگران ما دیپلم یا زیر دیپلم بودند؛ تنها حدود یک درصد در مقطع ارشد یا دکترا بودند. پس اگر فرزندان ما تحصیل کنند، بهتر است، زیرا فهم و درک بیشتری پیدا می‌کنند و در مواجهه با مسائل و ناهنجاری‌هایی که ممکن است در جامعه ایجاد شود یا فتنه‌ای رخ دهد، قدرت تحلیل و برخورد صحیح با مسئله را دارند.»

دکتر رنجبر تشریح کرد: «بنابراین، انباشت نیروی انسانی فاقد مهارت حل مسئله مشکل‌زاست، نه اصل انباشت نیروی انسانی. ما باید به این افراد مهارت حل مسئله بیاموزیم؛ وگرنه خود انباشت ایرادی ندارد. وظیفه ما این است که این نیروها را پرورش دهیم، به آن‌ها اعتمادبه‌نفس علمی بدهیم تا مهاجرت نکنند و یا بیکار نمانند.»

دکتر رنجبر بیان کرد: «اگر ما دانشجو را نیازمحور و تقاضامحور تربیت کنیم و همین طرح پویش زمان شهید دکتر طهرانچی را جدی‌تر بگیریم، می‌توانیم در واقع دانشجویانی را تربیت کنیم که بیکار نمانند. وقتی بحث انباشت نیروی انسانی تحصیل‌کرده مطرح می‌شود، باید توجه داشت که به‌شرط ماهر بودن و حلال مشکلات مردم بودن در جامعه، این امر بسیار مطلوب است.»

رئیس دانشگاه آزاد گفت: «برای اینکه چرایی امروز را بفهمیم، باید واقع‌بین باشیم. مسئله ایران دیگر یک مسئله مقطعی یا مدیریتی نیست؛ بلکه مسئله‌ای ساختاری است.»

وی ادامه داد: «با فرسودگی سرمایه صنعتی روبه‌رو هستیم؛ بخش قابل‌توجهی از صنعت ایران با فناوری قدیمی کار می‌کند، بهره‌وری انرژی پایینی دارد، توان رقابت جهانی ندارد و با کاهش بهره‌وری تولید مواجه است. اقتصادی که رشد آن متکی به بهره‌وری نباشد، محکوم به فرسایش است. این مسائل با دستور، بخشنامه و آیین‌نامه حل نمی‌شود. این‌ها مشکلات ساختاری‌اند و راه‌حل‌های ساختاری می‌خواهند. برای حل آن‌ها داده و مدل و راهکار بومی مناسب لازم است.»

وی افزود: «جرئت خطا و اصلاح لازم است. اگر من رئیس یک واحد، رئیس یک استان یا مسئول مأموریتی باشم و به کسی بگویم «برو این کار را انجام بده» و او اشتباه کند یا خطایی رخ دهد، نباید توبیخ شود. جرئت یعنی اگر قدرت ریسک از بین برود، دیگر کسی جرئت نمی‌کند دوباره مسیر را طی کند و کار را انجام دهد. باید این فضا فراهم شود تا افراد بتوانند مسیر خود را ادامه دهند و اصلاح کنند؛ این دقیقاً کارکرد پژوهش است. به همین دلیل است که در ادبیات جدید توسعه می‌گویند دانشگاه ناظر صرف اقتصاد نیست؛ دانشگاه بازیگر طراحی آینده اقتصاد است.»

استقلال علمی، مرز واقعی و نمایشی توسعه است

رئیس دانشگاه آزاد با اشاره به سخنان امام خمینی (ره)، عنوان کرد: «امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) با صراحت فرمودند: «دانشگاه مبدأ همه تحولات است.» اگر دانشگاه ما به‌درستی اداره نشود، کار ما زار است. تمام مسائل به دست دانشگاه است. فرمایش امام (رحمت‌الله‌علیه) یک توصیه آموزشی صرف نیست؛ بلکه یک تحلیل حکمرانی و یک فرمول راهبردی است. اگر دانشگاه به‌درستی طراحی نشود، اقتصاد اسلامی، صنعت، تولید، نوسازی کشاورزی، بهره‌وری، اقتدار علمی و رفاه جامعه به دست نخواهد آمد.»

دکتر رنجبر با عنوان اینکه استقلال علمی، مرز واقعی و نمایشی توسعه است، بیان کرد: «حضرت آقا فرمودند: «اگر علم نباشد، هیچ‌چیز نیست؛ اگر فناوری هم باشد، فناوری عاریه‌ای، دروغی و وام‌گرفته از دیگران است.» این جمله، خط تمایز بین فناوری نمایشی و توسعه پایدار را مشخص می‌کند. کشوری که علم بومی تولید نکند، حتی اگر واردکننده فناوری هم باشد، وابسته می‌ماند؛ حتی با ظاهر پیشرفته، شکننده و وابسته است. فناوری یعنی نهادینه‌شدن دانش در ساختارهایی که قابل انتقال، آموزش‌پذیر و توسعه‌پذیر باشند.»

وی گفت: «نقش ویژه دانشگاه آزاد اسلامی از همین‌جا مشخص می‌شود. دانشگاه آزاد اسلامی در متن جغرافیای ایران مسائل واقعی را لمس می‌کند، به جامعه محلی نزدیک است. دانشگاه آزاد اسلامی یک شبکه زنده فیزیکی و اجتماعی است که با خانواده‌ها پیوند مستقیم دارد؛ مسائل صنعت و شهر را درک می‌کند. دانشگاه آزاد اسلامی فقط محل آموزش نیست، بلکه جزئی از بافت اجتماعی ایران است و می‌تواند الگویی قابل‌صدور به کشورهای همسایه باشد. اگر چنین دانشگاهی پژوهش‌محور نشود، هیچ نهاد دیگری این خلأ را پر نمی‌کند؛ بنابراین نقش ما ویژه است.»

دکتر رنجبر اظهار کرد: «دانشگاه زمانی موفق است که نیروی انسانی توانمند تربیت کند؛ انباشت منابع انسانی و دانشجو؛ اما توانمند باشند و دانش را به مسائل واقعی جامعه متصل کنند. قابلیت‌های فناوران صنعتی باید با دانش و مسائل واقعی جامعه پیوند بخورد. مسئله توسعه پیش از آنکه تکنیکی باشد مسئله باور به انسان است.»

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی افزود: «جامعه‌ای که دانشگاه‌آن، دانشمند را هبر تربیت نکند ناگزیر به سمت جمعیتی می‌رود که قدرت تشخیص، انتخاب و حل مسئله را از دست می‌دهد. این نگاه به دانشگاه در تمدن کهن ایران ریشه دارد. نخستین دانشکده‌های ایرانی به دست مغان در این سرزمین برپا شد و علوم پزشکی، نجوم و فلسفه را به جهان انتقال داد. پس از اسلام، نظامیه‌های اصفهان، نیشابور و بغداد نه‌تنها سنت دانشگاهی ایران را احیا کردند که الگوی برخی از دانشگاه‌های اروپایی هم شدند.»

وی بیان کرد: «نقش دانشگاه در توسعه تنها تولید ایده نیست، احیای همان سنت تمدنی است. مولانا می‌گوید: «هر که بیدارتر، پردردتر؛ هر که آگاه‌تر، رنج‌دیده‌تر.» این حکایت استادان ما نیز است؛ استادانی که مادیات برایشان اولویت ندارد و دائم در حال تلاشند.»

دکتر رنجبر تشریح کرد: «رشد پایدار از دانش و نوآوری درون اقتصاد حاصل می‌شود نه از منابع خام. با این نگاه، دانشگاه کارخانه تولید ایده است و پارک علم‌وفناوری، همان خط انتقال ایده و صنعت محل تجسم دانش در ثروت ملی است؛ بنابراین نوآوری، حل پایدار یک مسئله واقعی اجتماعی، صنعتی یا فرهنگی بر پایه دانش است.»

وی ادامه داد: «اگر این زنجیره قطع شود، رشد متوقف می‌شود. از نگاه قرآن کریم، مسئله فقط دانستن نیست؛ مسئله آباد کردن زمین با علم است. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «اوست که شما را از زمین آفرید و آبادانی آن را به شما واگذار کرد.» آبادانی و توسعه، مأموریت الهی و انسانی است.»

دکتر رنجبر خاطرنشان کرد: «آمارهای اقتصادی نشان می‌دهد که وضعیت بهبود نیافته است؛ نرخ رشد اقتصادی در یک دهه گذشته به طور متوسط زیر ۳ درصد بوده و بهره‌وری کل عوامل تولید از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ روند نزولی داشته است. این‌ها تنها ارقام نیستند؛ نشان‌دهنده بیماری‌های ساختاری اقتصادند و باید دانشگاه‌ها وارد عمل شوند.»

وی تصریح کرد: «وقتی این واقعیت‌ها را کنار هم می‌گذاریم پنج واقعیت هم‌زمان و درهم‌تنیده را می‌بینیم. واقعیت اول: ناترازی انرژی و آب، ایران یکی از پرمصرف‌ترین کشورها در حوزه انرژی است و بیش از ۹۰ درصد کشور در شرایط تنش آبی قرار دارد، این ناترازی فقط یک مشکل فنی نیست؛ مشکل مدیریت دانش است. واقعیت دوم: فرسودگی سرمایه صنعتی، این نتیجه فقدان نوسازی مبتنی بر فناوری روز است. ما باید خودمان فناوری تولید کنیم، نه صرفاً خریداری کنیم. واقعیت سوم: کاهش بهره‌وری کل عوامل تولید، اقتصاد از منابع موجود، حداکثر خروجی را نمی‌گیرد؛ این کاهش مستقیماً به ضعف نوآوری، مدیریت و دانش فنی بازمی‌گردد. واقعیت چهارم: وابستگی صادراتی به چند بازار محدود. واقعیت پنجم: غالب‌بودن ساختارهای شبه‌دولتی، این ساختارها انگیزه برای نوآوری و افزایش بهره‌وری را تضعیف می‌کنند.»

دکتر رنجبر خاطرنشان کرد: «این مسائل ساختاری را نمی‌توان با بخشنامه، دستورالعمل یا صرف تزریق منابع حل کرد؛ تنها با تولید علم بومی، طراحی فناوری داخلی و بازتعریف نقش نهادهای دانش‌محور قابل‌حل است. همان فرمایش حضرت امام (رحمت‌الله‌علیه) که اگر دانشگاه درست اداره نشود، اقتصاد اصلاح نمی‌شود؛ اما اگر دانش و دانشگاه درست اداره شود، می‌تواند حل‌کننده تمام مسائل باشد.»

دانشگاه نمی‌تواند ناظر بیرونی اقتصاد باشد

وی گفت: «این به معنای یک نهاد راهبردی فعال در حل مسائل ملی است. همان‌طور که حضرت آقا فرمودند، مرز بین توسعه واقعی و نمایشی در علم بومی و فناوری خودساخته است. توسعه نمایشی ظاهری است و درونش وابسته و تقلیدی؛ بنابراین دانشگاه باید تولیدکننده علم بومی باشد، علم متعلق به خود ملت تولید کند.»

دکتر رنجبر با تأکید بر اینکه دانشگاه دیگر نمی‌تواند ناظر بیرونی اقتصاد باشد؛ باید بازیگر فعال و طراح راه‌حل باشد؛ توضیح داد: «دانشگاه آزاد، دانشگاهی با فرماندهی واحد و شبکه گسترده است که می‌تواند مسائل واقعی کشور را لمس کند و به جامعه نزدیک باشد. این ظرفیت را می‌توان با تطبیق الگوی اکوسیستم نوآوری دانشگاه‌هایی مثل استنفورد فعال کرد؛ دانشگاه، صنعت، سرمایه و سیاست باید با هم عمل کنند.»

وی افزود: «در دانشگاه آزاد، برخی از واحدهای کوچک می‌توانند به پردیس‌های فناوری تبدیل شوند، با حضور استادان و دانشجویان در شرکت‌های دانش‌بنیان. همه زیرساخت‌ها، مجوزها و منابع در دانشگاه فراهم می‌شود تا استادان و دانشجویان پروژه‌ها را اجرا کرده و سهم خود را دریافت کنند. این الگو، توسعه واقعی بر پایه علم بومی و نوآوری درون اقتصادی را ممکن می‌سازد. در الگوی اکوسیستم نوآوری استنفورد، استاد در شرکت حضور دارد، مدیر شرکت در دانشگاه تدریس می‌کند، فارغ‌التحصیلان در استارتاپ‌ها فعالیت دارند و سرمایه‌گذار در کلاس‌های دانشگاه شریک است.»

دکتر رنجبر ادامه داد: «فارغ‌التحصیلان در استارتاپ‌ها می‌توانند سرمایه‌گذار شوند و سرمایه‌گذاران نیز در کلاس‌های دانشگاه شریک باشند. ما هم باید چنین اکوسیستمی بسازیم. سیاست‌گذار از خروجی این اکوسیستم استفاده می‌کند. درس ما برای دانشگاه این است که شبکه‌ای گسترده ایجاد کنیم و سیلیکون‌ولی‌های کوچک منطقه‌ای شکل دهیم.»

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی عنوان کرد: «استنفورد در همه حوزه‌ها ورود نکرده است. تمرکز خود را بر حوزه‌هایی گذاشته که جهان را تغییر داده‌اند: کامپیوتر، نیمه‌هادی، اینترنت، بیوتکنولوژی و علوم‌شناختی. دانشگاه آزاد هم می‌تواند بر چهار یا پنج حوزه ملی تمرکز کند. حتی پنج حوزه زیاد است؛ سه حوزه کافی است. مثلاً انرژی خورشیدی و دو حوزه دیگر که باید آن‌ها را کامل کنیم و پروژه‌های موفق موجود، مانند مخازن کامپوزیتی، ادامه یابد. ما هم می‌توانیم برای هر واحد دانشگاهی مأموریت مشخص تعریف کنیم، نه صرفاً وظیفه اداری.»

دانشگاه آزاد می‌تواند معمار سیاست‌های توسعه محلی باشد

وی افزود: «در چین، دانشگاه‌های حاکمیتی نقش مستقیم در تدوین سیاست‌های صنعتی و طراحی نظام هوش مصنوعی دارند. دانشگاه آزاد با حضور در بیش از ۳۰۰ شهر می‌تواند معمار سیاست‌های توسعه محلی باشد. شبکه واحد و مأموریت‌محور بودن، رمز تحول است. چین پروژه‌های بزرگ مثل G5 و انرژی خورشیدی نسل جدید دارد؛ ما هم می‌توانیم پروژه‌های ملی در حوزه‌هایی مثل کوانتوم، هوش مصنوعی و رباتیک تعریف کنیم؛ با بودجه مشخص، زمان مشخص و خروجی مشخص، با تیم مشترک دانشگاه، صنعت و دولت.»

دکتر رنجبر ادامه داد: «دانشگاه باید مأموریت‌محور و پروژه‌محور باشد. نه صرفاً مقاله‌محور یا آموزش‌محور. آموزش و مقاله لازم است، اما ستون اصلی، پروژه‌محوری و مأموریت‌محوری است. اگر پروژه نباشد، پژوهش به فعالیت اداری و عادت تبدیل می‌شود و اثرگذاری واقعی نخواهد داشت.»

دکتر رنجبر اشاره کرد: «پژوهش نباید به عادت اداری تبدیل شود. اینکه من هر روز در آزمایشگاه کاری انجام دهم و مقاله‌ای منتشر کنم، ایرادی ندارد؛ اما اگر هدف و مأموریت مشخصی نداشته باشد، اثرگذاری راهبردی ایجاد نمی‌کند.»

دکتر رنجبر با اشاره به تمرکز بر حوزه‌های اولویت‌دار عنوان کرد: «هیچ دانشگاه بزرگی در ۳۰۰ حوزه موفق نیست.»

رئیس دانشگاه آزاد بیان کرد: «یکپارچگی از علم تا صنعت در یک زنجیره واحد؛ مزیتی که در دانشگاه آزاد وجود دارد. از ایده تا محصول و از محصول تا فروش در داخل شبکه. بسیاری از شرکت‌های دانش‌بنیان در سطح آمادگی فناوری شکست می‌خورند، چون محصولشان خریدار ندارد. اما دانشگاه آزاد می‌تواند خریدار محصول خودش باشد؛ بازار داخلی گسترده‌ای دارد، هزاران خانواده و واحد دانشگاهی دارد. حتی می‌توان در حوزه انرژی، برق مصرفی دانشگاه را مستقل کرد و مازاد آن را به شبکه فروخت؛ این خود خدمتی بزرگ به کشور است.»

دکتر رنجبر اظهار کرد: «ارتباط واقعی با جامعه و اثر اقتصادی ملموس اصل اساسی است. دانشگاه آزاد اسلامی ظرفیت بالفعل بسیار بالایی دارد؛ حتی از بسیاری از دانشگاه‌های مطرح دنیا نیز گسترده‌تر است. اگر این ظرفیت بالفعل نشده، به دلیل ضعف در بهره‌برداری بوده است، نه کمبود ظرفیت.»

وی خاطرنشان کرد: «دانشگاه آزاد شبکه انسانی گسترده، پراکندگی جغرافیایی ملی و زیرساخت‌های آزمایشگاهی دارد. اگر این شبکه در قالب مأموریت‌محور و پروژه‌محور سازماندهی شود، می‌تواند به یک بازیگر اصلی توسعه کشور تبدیل شود.»

دکتر رنجبر گفت: «مسئله اصلی، نبودِ مدل مأموریت‌محور است. وظایف ما زیاد است، همه مشغولیم، اما مأموریت مشخصی برای حل یک مسئله معین نداریم.»

وی ادامه داد: «راه تحول، پروژه‌های ملی و منطقه‌ای است، نه افزایش تعداد آیین‌نامه‌ها. دانشگاه‌های بزرگ جهان با افزایش ساختمان و مقاله موتور توسعه نشدند؛ بلکه با طراحی نهادی، مأموریت‌محوری و پروژه‌محوری موتور توسعه شدند.»

دکتر رنجبر بیان کرد: «پژوهشی که جهت، مسئله و مأموریت دارد، دانشگاه را به موتور توسعه تبدیل می‌کند؛ پژوهشِ رها، دانشگاه را به تولیدکننده پرونده‌های اداری و بایگانی پایان‌نامه‌ها بدل می‌سازد.»

وی اضافه کرد: «مقاله مهم است، اما مقاله‌ای که به مسئله گره خورده باشد. تجربه شخصی نیز همین را نشان می‌دهد: می‌توان ده‌ها مقاله نوشت، اما آنچه ماندگار است چند نظریه یا چند محصول است که هم به جامعه کمک کند و هم ارزش اقتصادی ایجاد کند. مسیر درست همین است: تمرکز، مأموریت، پروژه و پیوند واقعی با نیاز کشور.»

دانشگاه بدون مأموریت، مرجعیت علمی نمی‌آفریند

وی تأکید کرد: «تا زمانی که پژوهش‌ها ذیل پروژه‌های کلان و مأموریت‌دار تعریف نشوند، انبوه فعالیت علمی الزاماً به پیشرفت منجر نخواهد شد. دانشگاه بدون مأموریت، مرجعیت علمی نمی‌آفریند. استقلال بدون پاسخگویی خطرناک است و پاسخگویی بدون اختیار، فلج‌کننده. دانشگاه‌های موفق مأموریت داشتند، اختیار داشتند و بابت نتیجه نیز پاسخگو بودند.»

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی گفت: «مسئله امروز دانشگاه، کمبود استاد یا دانشجو یا زیرساخت نیست؛ مسئله، طراحی نهادی پژوهش است. باید چند مأموریت کلان تعریف شود و هر واحد دانشگاهی مأموریت مشخصی بگیرد؛ برای مثال، یک واحد در حوزه آب و خشکسالی، واحدی دیگر در اقتصاد دریا و واحدی در زنجیره سلامت. آن‌گاه اختیار، مسئولیت و معیار ارزیابی نیز متناسب با همان مأموریت تنظیم شود.»

وی بیان کرد: «یکی از خطاهای مزمن در نظام پژوهشی، سنجش فعالیت به‌جای سنجش اثر است. اینکه چند